

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

ԻԵ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1951 ≡ ԱՊՐԻԼ ≡ ԹԻԻ 4

451 - ՅՈՐԵԼԻՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻ - 1951

ԺԵ. ԳՐԱԴԱՐՁԻ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԶՕՐԱՎԱՐԱՅՆ ՄԵՐՈՑ

ՀԱԶԱՐ ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՎԵՑ ՎԿԱՅԻՑՆ

ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱԻԵՏԻՓԸ

Զի՞ խնդրե՛ք զկենդանին ընդ մեռեալս, չէ
աստ, այլ յարեալ: (Ղ. -- Է. ԻՊ. 5)

Ա.

«Ո՞վ թաւալեցուցէ մեզ զվէ՛մն, ի դրանց զերեզմանին» — ո՞վ պէտք է զլորէ զերեզմանի առաջ ձգուած մեծ վէ՛մը, ժայռը: Այսպէս խօսում էին իրար հետ այն կանայք, որոնք եկել էին, իրենց հետ անուշահոտ խունկ ու իւղ վերցրած, վերջին յարգանքը մատուցանելու սքանչելի Վարդապետի երկրաւոր մնացորդներին, որ երէկ կենդանի էր, այսօր անշունչ դիակ միայն, և վաղը իսպառ պիտի անհետանար նրանց տեսութիւնից, որպէս ասականութեան և ոչնչացման բաժին: Ապա, ուրեմն, վերջին, նուիրական պարտաւորութիւնը պիտի կատարուէր բոլորանուէր սրտով, իսկ իրենք տկար և անզօր, ո՞վ պիտի օգնէր, թաւալէր զերեզմանի դրան մեծ քարը, որպէս զի այրին մէջ մտնել կարողանային...: Բայց ահա բաց է դուռը, քարը զլորուած և մի ձայն հնչում է իրենց ականջին. «Զի՞ խնդրե՛ք զկենդանին ընդ մեռեալս, չէ աստ, այլ յարեալ» — Ինչո՞ւ էք կենդանին մեռեալների մէջ որոնում, այստեղ չէ, յարեալ:

Զարմանալի բան: Զէ՞ որ երեք օր առաջ տեսել էին նորան խաչն ուսին, Գողգոթայի ճանապարհին, վաստակաբեկ, ծնկաչոք խաչի ծանրութեան տակ. կսկիծը սրտներին, արտասուքն աչքներին, հեկեկանքը կոկորդներում խեղդուած, դիտել էին անիրաւութեան թափօրը, վերջին անգամ տեսել էին աննման վար-

դասերի բարի աչքերն իրենց ուղղումը և լսել իրենց սիրտը տոչորոյ խօսքերը . «Դատե՛րք երուսաղեմի, մի՛ լայք ի վերայ իմ, այլ լացէ՛ք ի վերայ որդւոց ձերոց» : Տեսել էին հեռուից Նորա մահը խաչի վերայ, թաղումը այրի մէջ, հրեաներին քրքիջով և ծանակով Գողգոթայից իջնելիս, ազատուած Նազովրեցու ստեղծած մղձաւանջից : Յրուել են եւ աշակերտները, հովիւը զարկուած ոչ խարների նման . . . Խնչպէ՛ս թէ կենդանի է նա :

Միամի՛տ, պա՛րզ, բայց սո՛ւրբ կանայք : Զգիտէին դեռ, թէ այդ օրը պատմութեան մէջ Աստուծոյ կամքով հրաշք է կատարւում, փրկութեան նոր ուղիներ բացւում մարդկութեան առաջ, մահուամբ մահն սպանելու, անգորդարձնելու : Բացւում են նրանց աչքերը, նրանց հոգու աչքերը, տեսնելու և հասկանալու : Թէ ճշմարտութիւնն սպանել կարելի չէ ստութեան և կեղծիքի ճանապարհով, պարզւում է Յիսուսի բերած և ներշնչած զազաւարը հաւատոյ փրկարար և մեծ զօրութեան մասին, որի առաջ շարժւում են լեռները, զլորւում քարերը, հարթւում առապարները, կենդանանում մեռած մարմինները : Պէտք է զիտնալ մեռնել, «հանապազ մեռանել» Աստուծոյ անունով, եղբօրս համար, հայրենիքիս համար, յաւիտենական արժէքների ստացման և պահպանութեան համար : Ահա բանալին, որով բացւում են, այլապէս փակ, դռները կեանքի : Նախնի քրիստոնէութեան ոյժը սորա մէջն էր . հաւատում էին, որ Քրիստոս յարութիւն է առել, որ նա կենդանի է իւր անունով հաւաքուածների մէջ, նրանց հողիների և սրտերի մէջ . յարութեան զազաւարն ու հաւատը նրանց բարոյական մեծ զօրութիւնն էր, արտաքին տկարութեան, աղքատութեան, խեղճութեան մէջ, աշխարհը նուաճող զօրութիւն : «Կենդանի եմ այսուհետեւ, ոչ ես՝ այլ կենդանի է յիս Քրիստոս» (Գաղ. Բ. 20) :

Բ.

Բայց հրեշտակի բերած աւետիքը և մեզ համար է . քսաներորդ դարու տեսական և գործնական զիտութեամբ, արուեստով ուռճացած մարդկութեան համար : Մեծ է զիտութեան և արուեստի արժէքը, նիւթական կեանքի հրաշալի դիւրութիւնների հետ, նրանք ընդլայնում են մեր ծանօթութիւնները, մեր աշխարհայեացքը, մեր ըմբռնողութիւնը կեանքի և տիեզերքի երեւոյթների մասին . նրաքցնում են մեր ճաշակը ներքին յոյգերի և զեղեցկութիւնների մեծ վայելքի համար . . . Բայց նրանք ամէն ինչ չեն, աւելցնենք և ոչ ամենքին մատչելի : Դեռ եւս Պօղոս առաքեալը զիտութիւնը սահմանաւոր է համարել, անկատար, բայց անկատար է և այժմ, որքան և զարգացել է, յառաջդիմել, զրեթէ, երկու հազար տարուայ ընթացքում :

Այժմ էլ բնութիւնը լի է զաղանիքներով, խորհուրդներով, կենդանութեան ամենափոքր գոյութիւններից մինչև մարդկային հողին՝ կամքը, երեւակայութեան թռիչքը, մտածողութիւնն ու զիտակցութիւնը : Ոչ միայն տիեզերքը իւր անսահման մեծութեամբ մեզ հասկանալի չէ, այլ և նոյն իսկ իւր ամենափոքրիկ մասնիկով : Գիտութիւնը զբաղւում է միայն արտաքին երեւոյթներով, իրերով, գտնում է մեքենական օրէնքներ, որով շարժւում է կեանքը,

տիեզերքը, բայց նրանց խորքը թափանցել չի կարողանում, որքան և յառաջդիմէ, զարգանայ: Նրանց պատճառն ու նպատակը զիտութեան համար մնում է զաղտնիք, խորհուրդ: Այս խորհրդաւորութեան ու անզիտութեան սահմանի վերայ հաւատոյ ջանն է, որ լուսանորում է իրերի և երեւոյթների հասկացողութեան խորքը, յաւիտենական իմաստութիւն և նպատակ տեսնելով տիեզերքի և մեր անձնական գոյութեան մէջ: Ամէն ինչ Աստուծուց է գալիս, նորանով դեկավարւում, և դէպի նա ուղղուում մեր հոգիների իղձերն ու տենչերը, մեր կատարելութեան վերելքը: Մեծ գիտնականներ և փիլիսոփաներ, բնագէտներ և բանաստեղծներ, իւրաքանչիւրը իւր ճանապարհով, յանգել են այս եղբարկացութեան, երբ առարկայական քննութիւնից կամեցել են անցնել պատճառի և նպատակի մեծ հարցերի պատասխանին, շօշափելի իրականութիւնից դէպի հոգեկան բարձր ապրումի միջոցնոր, տեսանելի կեանքից դէպի նորա ներքին էութիւնը: Այստեղ է, որ մարդկային հոգու մէջ ամենամեծ հրաշքն է կատարւում. զիտութեան, արուեստի և կրօնի դաշնակցութիւնը, իւրաքանչիւրը իւր ճանապարհով, իւր միջոցներով, բայց նոյն բարձրագոյն նպատակի ծառայութեամբ, որ իսկական կեանքն է, վերածնուած և գտուած կեանքը, մեռելութիւնից յարութիւն առած և առ Աստուած ուղղուած կեանքը:

Գ.

Այս մտքերի զեղարուեստական լաւագոյն ամփոփումը տուել է մարդկութեան ամենամեծ բանաստեղծներից մէկը, Գէօթէն, իւր Պաուստի մէջ. նա ուսումնասիրել է բոլոր զիտութիւնները, պատմութիւն, փիլիսոփայութիւն, բնական զիտութիւններ, նաև աստուածաբանութիւն, բայց կեանքի իմաստն ու նպատակը չէ հասկացել, հասել է յուսահատութեան դուռը և ահա առել է թոյնի բաժակը, իւր անիմաստ կեանքին վերջ տալու...: Բայց հնչում է հարեւան եկեղեցու զանգը և յարութեան փառաբանութեան երգը, և նա յափըշտակուած ցած է դնում բաժակը և մի նոր կեանք սկսում, սայթաքումներով և բարձրացումներով կեանքի ճանապարհը, աչքերն ուղղած միշտ դէպի երկնայինն ու վսեմը:

Ո՛հ, այդ անոյշ զօղանջը իմացական զանգի, որ Աստուծոյ ձայնն է, հրաւէրը մեռելութիւնից դէպի վերածնութիւն, դէպի յարութեան կեանքը:

Գ. Ա.

